

„En réponse à votre lettre du 7 courant, nous avons l'avantage de vous informer qu'aucune expérience n'ayant suffisamment démontré l'efficacité du vaccin anticholérique et du vaccin antityphoïdique préparé par la méthode du dr. BESREDKA, l'Institut PASTEUR ne délivre pas ces produits.

Il pense que l'on ne peut substituer actuellement dans la pratique aux procédés de vaccination qui ont fait leurs preuves des procédés qui sont encore en expérimentation.”

De inhoud van dezen brief werd mij door CALMETTE in April l.l. nog mondeling bevestigd, onder mededeeling van een niet voor openbaarmaking geschikte ervaring, waarbij de enterovaccinatie allesbehalve goede uitkomsten had gegeven. Er zullen dus nog wel heel wat onderzoekingen noodig zijn, alvorens wij de vrijheid hebben, hen, die zich tegen febris typhoïdea wenschen te doen enten, aan te raden dit langs het darmkanaal te laten doen.

Voorloopig zullen wij slechts verantwoord zijn dat te doen in de omstandigheden door PEVERELLI zeer juist aangegeven in zijn artikel in dit *Tijdschrift* van 2 Augustus j.l., n.l. bij onoverkomelijke bezwaren tegen de onderhuidsche enting en in streken, waar febris typhoïdea endemisch heerscht, en daartoe wil ik gaarne meewerken, hoewel het niet zoo eenvoudig is de zekerheid te verkrijgen, dat de menschen de pastilles ook werkelijk gebruiken. Maar een woord van waarschuwing meen ik te moeten doen hooren in verband met het feit, dat het publiek, naar aanleiding van artikelen in de dagbladpers, bijv. in het *Alg. Handelsblad*, in den waan wordt gebracht, dat de eenvoudige enterovaccinatie door de geneeskundigen met de onderhuidsche inenting wordt gelijk gesteld en nu reeds zelf naar de typhuspastilles gaat vragen.

Vooraf tegenover personen, die groote besmettingskans loopen of die naar Indië gaan, acht ik het niet verantwoord ze op hun verzoek nu langs enteralen weg te enten, zonder hun erop te wijzen, dat het allesbehalve vaststaat, dat zij daarmede hun doel, onvatbaar te worden, zullen bereiken. Voorloopig brengt hun belang mee, hen ervan te overtuigen, dat de zeer geringe bezwaren der onderhuidsche enting ruimschoots opwegen tegen de grootere mate van zekerheid.

Utrecht,
23 Augustus 1924.

H. ALDERSHOFF,
Directeur van het Rijks-Serologisch Instituut.

HET ADRES VAN HET HOOFDBESTUUR IN ZAKE HET VACCINATIE- WETSONTWERP.

Mogen wij zwijgen, was de vraag, die ik mij stelde, na het lezen van het adres, dat het hoofdbestuur onzer Maatschappij gemeend heeft te moeten zenden aan de Tweede Kamer (dit *Tijdschrift* bldz. 736). Ik zal eerst mijn bezwaren tegen het adres zelf mededeelen:

ad. 1. Dit kan niet door den beugel; zeker doet men hier aan de algemeene hygiënische maatregelen tekort, terwijl ook de ons niet oorzakelijk bekende golvingen in het beloop van epidemieën niet besproken zijn.

ad. 2. Daarom is deze slotsom ook foutief; wenschelijk en noodzakelijk, of noodzakelijk tot zeker percentage wordt hier verward.

ad 3. Deze raadgeving is juist, al is het misschien niet de bedoeling der regeering om meer vrijgevigheid in de hand te werken; integendeel kunnen twee artsen een „entente cordiale” sluiten, om de wet te ontduiken, wat door cóntrôle door den inspecteur wellicht kan worden verhinderd.

ad. 4. Het is niet aan ons hoofdbestuur om daarover zijn licht te laten schijnen; dat blijkt aanstonds al, daar het vergeten heeft, dat er ook nog begrafenisonderfondsen, ziekenfondsen, onderlinge ziekteverzekeringen bestaan. Dit punt behoort trouwens in een geneeskundig adres niet besproken te worden. Wij hebben, als wij spreken moeten, te zeggen, hoever de regeering kan gaan met het geven van vrijstellingen, welk percentage zonder gevaar voor de overige bevolking kan worden vrijgesteld, en dan een „tot hiertoe en niet verder”. Of dit percentage dan waarlijk of nietwaarlijk bezwaarden zijn, gaat ons eigenlijk niets aan.

ad. 5. Deze opmerking hoort zeker niet thuis in een geneeskundig adres. Dit

is een mooi onderwerp voor een jongelingsvereniging of een debatclub. Natuurlijk voel ik dit bezwaar ook, en het is de vraag, of de later van pokken geschondenen dankbaar zullen wezen aan de gemoedsbezwaarde ouders. Het is dus wel zaak voor de ouders ernstig in dezen met hun geweten te rade te gaan, en voor de regering, om de gemoedsbezwaarden ook hierop te wijzen. In een geneeskundig adres is deze opmerking echter niet op haar plaats.

ad. 6 a. Dit had beter gestipuleerd moeten wezen; hoe groot is het aantal, dat kan worden vrijgelaten?

ad. 6 b. Dit hoort ook niet in een geneeskundig adres thuis. Die kostenberekening komt voor rekening van de regering.

ad. 7. Heeft de Maatschappij geraadpleegd de voorzitters van de Raden van Arbeid, de R. V. B., hoeveel vrijgestelden die wegens gemoedsbezwaren hebben ingeschreven? Heeft de Maatschappij geraadpleegd de bescheiden van de volkstelling, het getal oud-Gereformeerden, de groep, waarin deze gemoedsbezwaarden te zoeken zijn?

Nu nog een ander bezwaar. Ik ben voorstander van de vaccinatie, en heb ook natuurlijk grondige bezwaren tegen de door de regering voorgestelde maatregelen. Maar ik heb even groote bezwaren tegen de wijze, waarop dit wetsontwerp, dat behalve de artt. 10—18, nog vele goede wijzigingen biedt, bestreden wordt. Nu is men bezig het schip op een klip te laten loopen, waarmee ook de rest van de lading verloren gaat en tevens het goede werk van praeadviseurs en vele sprekers op het buitengewone gezondheidscongres niet tot zijn recht komt; verdrongen in de anti- en pro-vaccinatie-agitatie. Verder meen ik, dat het hoofdbestuur ook geen recht had namens de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst te spreken, gezien de zeer geringe belangstelling op de door haar belegde vergadering in American.

Het hoofdbestuur had hier voor zichzelf moeten spreken, daarbij eerlijkheidshalve nog mededeelend, dat de Maatschappij zelve deze zaak overlaat aan de hygiënisten, bij wier oordeel de artsen zich toch eigenlijk neerleggen. Ik meen dus, dat het zenden van een adres een *zoo gewichtige* zaak is, dat dit niet mag geschieden, zonder dat men zeker weet, dat de leden geestdriftig er voor zijn. Nu is noch het een noch het ander het geval; de leden zijn noch koud, noch heet; daarom mocht hier niet namens de leden worden gesproken.

Amsterdam, 25 Augustus 1924.

G. F. GEZELLE MEERBURG.

VENTILATIE VAN SCHOOLLOKALEN.

In antwoord op het schrijven van J. DE GROOT SR. in dit *Tijdschrift* van 23 Augustus j.l. moet ik opmerken, dat hem de strekking van mijn artikel ontgaan is.

In de tweede helft van dit artikel wordt slechts een wijze van onderzoek beschreven, geen onderzoek. Geen proeven worden genomen, zooals DE GROOT meent, doch een onderzoekingsmethode wordt gedemonstreerd. En wel een variatie van RECKNAGEL's methode ter bepaling van den ventilatiecoëfficiënt van een gegeven ventilatiesysteem.

Over de waarde der verschillende ventilatiesystemen wordt door mij geen woord gerept; alleen wordt de wijze van onderzoek aan een *geheel willekeurig gekozen* voorbeeld verduidelijkt. Of het „gegeven ventilatiesysteem” van het voorbeeld al of niet deugdelijk is, is van geen betekenissen.

Rotterdam, 25 Augustus 1924.

L. LEOPOLD.

STETHOSCOOP GEVONDEN.

Op het bureau van den gemeentelijken geneeskundigen dienst te Amsterdam, Nieuwe Achtergracht 100, wordt voor den eigenaar bewaard een stethoscoop met phonendoscoop, die den 19den Augustus l.l. op het Weesperplein is gevonden.

Te bevragen aan het contrôle- en meldingsbureau.

Amsterdam, 26 Augustus 1924.

H. PINKHOF.